

תמצית ההלכה

סיכום קצר וברור של טור ב"י שו"ע ט"ז ש"ך ופתחי תשובה

הלכות נדה | סימנים קצ"ב – קצ"ד | טבת ה'תשפ"ה

סימן קצ"ב

דיני ז' נקיים בכלה הנכנסת לחופה

כלה הנכנסת לחופה, חששו חכמים שבשעה שנתרצית להנשא תראה דם מחמת חימוד תשמיש, ולכן אע"פ שלא הרגישה תיקנו שצריכה לספור ז' נקיים ולטבול כאילו ראתה בזמן שנתרצית להנשא. ובסימן זה יבואר האם צריכה הפסק טהרה וכמה פעמים צריכה לבדוק (ס"א), ומתי יושבת ז' נקיים כשתבעו להנשא לזמן רחוק (ס"ב), ומתי כשהנישואין נדחו צריכה לחזור לשבת ז' נקיים מחדש (ס"ג), ומה הדין בדיעבד אם נישאו בלי ז' נקיים (ס"ד). ואח"כ יבואר דין הנישאת כשהיא נדה (שם).

סעיף א'

איתא בגמרא (ס"ו): אמר רבא תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה שתשב שבעה נקיים. ופירש רש"י הטעם שמא מחמת תאוות ראתה דם. עוד בגמרא **אמר ליה אימר דאמר רבא בגדולה דקחויא דמא, אבל בקטנה דלא חויא דמא מי אמר, אמר ליה בפירוש אמר רבא לא שניא גדולה לא שניא קטנה, גדולה טעמא מאי משום דמחמא, קטנה נמי מחמא.**

וכתב הרשב"א שאפילו בדקה עצמה בשעת תביעה ומצאה טהורה, צריכה ז' נקיים, שמא מחמת חימוד ראתה טיפת דם כחרדל ולא הרגישה בו. דאל"כ לא כן לא היה רבא סותם דבריו לכתוב צריכה לישב ז' נקיים, דמשמע שאין לה תקנה אלא בכך.

עוד כתב הרשב"א שיום התביעה אינו מן המנין, שהרי הוא אינו נקי.

האם צריך הפסק טהרה ובדיקות ז' נקיים

כתב הרא"ש שיש גדולים שכתבו שאינה צריכה לא הפסק טהרה ולא בדיקה כלל לא בתחילת הז' נקיים ולא בסופם, אלא כל שהמתנה ז' ימים טובלת והיא טהורה. וכ"כ הרשב"א מסברא, שהרי לא ראתה כלל, ומספיק לחשוש שמא ראתה ופסק הדם מיד, ואין לאסור אותה כאילו ודאי ראתה שמעיינה פתוח, והא דאמר רבא 'צריכה שתשב ז' נקיים' אין כוונתו לנקיים ספורים לפנינו אפילו בתחילתן או בסופן כשאר נקיים דזבה, אלא כל שלא הרגישה בדם תוך ז' נקיים קרינן בהו. וכן משמע מדברי הגמרא (שם) **רבינא אינסק לבריה בי רב חביבא, אמר ליה סבירא ליה מר למיכתב כתובה לארבעה יום, א"ל אין, כי מאא לארבעה נטר עד ד' אחרני, אינכב ז' יומי, בתר ההוא יומא אמר ליה מאי האי, אמר ליה לא סבר לה מר להא דאמר רבא תבעוה ונתפייסה צריכה לישב ז' נקיים, וכו', והרי רב חביבא לא צוה לבדוק בתו, כי היה סבור דלא אמר רבא אלא בגדולה, ואעפ"כ כנסה. והרא"ש כתב שאין לומר שרבינא סמך על ארבעת הימים שהמתין לפני כן, דאין ימים אלו מצטרפים לז' נקיים, וראשונים אלו סוברים שרבינא הפריש את בתו ז' נקיים כששמע שדברי רבא הם גם בקטנה, וכ"כ הר"ן שאפשר שהצריכה לפרוש ז' נקיים נוספים, ותלמודא לא חש לפרושי.**

וכתב הר"ן ש"א צריך גם הפסק טהרה וגם בדיקה בימי ספירה, כאשר שראתה דם.

ודעת הראב"ד והרא"ש שאינה צריכה הפסק טהרה אבל צריכה בדיקה כל יום בתוך שבעה. וכתב הרשב"א שלא מצא לזה מקור וטעם, אבל צריך לחוש לדבריהם. והרא"ש מבאר הטעם דחיישינן בכל יום שמא תראה, דככל שהיא קרובה יותר לזמן החופה ליבה יותר הומה ומשתאה, ולכן הזכיר רבא בדבריו ז' נקיים, דאין זה מחמת

חומרא דרבי זירא, אלא אפילו קודם שנהגו חומרא דרבי זירא (דבימי רבא עדיין לא פשטה חומרא דרבי זירא בכל מקום, כדקאמר ליה רבא לרב פפא (שם) אמינא לך איסורא ואמרת לי חומרא, היכא דאחמור אחמור היכא דלא אחמור לא אחמור), מ"מ כאן צריך בדיקה בכל יום, דכל יום חיישינן שמא מחמת חימוד תראה. והר"ן מבאר שמה שלדעתם אינה צריכה הפסק טהרה, היינו משום שראיה מחמת חימוד ראה מועטת היא, ובודאי שהפסיקה בטהרה. וכתב הבית יוסף שאף שלדבריהם צריכה לבדוק כל יום, בדיעבד סגי בבדיקה אחת שבדקה בתוך שבעה, דלא עדיפא מרואה ודאית, ואף שחוששים בכל יום שתראה מחמת חימוד, מ"מ לא מסתבר להחמיר בה יותר מרואה ודאית.

ודעת הרמב"ן שצריכה בדיקה בז' נקיים, אבל סגי בבדיקה אחת.

ובהגהות מיימוני כתבו בשם ראב"ה שהחשש שראתה מחמת חימוד הוא דווקא בתבעוה להנשא, ואין החשש אלא רק לטיפת דם אחת, ואם אומרת ברי לי וגם בדקתי עצמי ביום התביעה ולא ראיתי לא היתה צריכה ז' נקיים אלא תיבעל לאלתר. וכתב הבית יוסף שכל הפוסקים דחו שיטה זו, ואין לסמוך על שיטה זו.

פסקי ההלכה

תבעוה לינשא ונתפייסה, צריכה לישב שבעה נקיים, בין גדולה בין קטנה, ואפילו בדקה עצמה בשעת תביעה ומצאה טהורה, שמא מחמת חימוד ראתה טיפת דם כחרדל ולא הרגישה בו. ומונה ז' ממחרת יום התביעה ואינה צריכה הפסק טהרה (דאינה מוחזקת בדם, שהרי לא ודאי שראתה. ט"ז), שאף על פי שלא בדקה ביום התביעה להפסיק בטהרה, מונה מיום המחרת ז' נקיים. אך צריכה בדיקה תוך ז'. וכתב הרמ"א שלכתחילה תבדוק בכל יום, ובדיעבד אם לא בדקה אלא פעם אחת בכל הז' ימים סגי.

וכתב הש"ך שהאיזנא נהגו שגם בתולה תעשה הפסק טהרה, ושתבדוק כל ז' נקיים, וכ"כ מהרש"ל ומביאו הפרישה והב"ח, אמנם בדיעבד אפילו אם לא בדקה אלא פעם אחת תוך ז' סגי. עוד כתב הש"ך, שאף שאנו פוסקים (קצ"ו ד') שלא מספיק בדיקה אחת בז' נקיים, אלא צריך בדיקה בראשון ובשביעי, מ"מ הכא סגי בדיעבד בבדיקה אחת.

כתב הט"ז בשם המגיד משנה שדין ז' נקיים בתבעוה לינשא הוא דין דרבנן, שהרי אפילו ראתה בלא הרגשה מן התורה אינה טמאה, כ"ש זו שלא מצאה אפילו כתם. והט"ז מבאר לפ"ז המעשה דיהודה ותמר והמעשה דבועז ורות, עוד כתב הט"ז דשאני התם שהיו יחד במיטה, והוי כמי שיש לו פת בסלו, משא"כ בשאר כלה. והצל"ח מביר ראה לסברא זו, אמנם החוות דעת כתב שזה דחוק, דאין שום סברא לחלק בין זמן מועט לזמן מרובה, והטעם שלא חששו שם זה היה בגלל שאין חוששים אלא בחימוד של נישואין. וכתב הט"ז שגזירה זו נתחדשה יחד עם גזירת כתמים, שכיון שטמאה גם בלי הרגשה, לא מועיל לה שלא הרגישה.

פתחי תשובה

אשה שהיתה זקוקה ליבום ועשתה שידוך וחלץ לה היבם, לא מועיל מה שישבה ז' נקיים לפני החליצה, לא מביעיא במקומות שנוהגים לייבם שהיה יכול לייבמה בעל כרחא והרי היא כאשת איש, אלא אפילו במקום שאין מייבמים רק חולצים מ"מ לא סמכה דעתה. שער אפרים.

בלא כתיבת התנאים לא מהני שבעה נקיים וצריכה למנות מחדש. חמודי דניאל.

הבית שמואל מסתפק באשה שנשתתת וספרה שבעה נקיים בימי שטותה על ידי נשים אחרות שבדקה, ואח"כ נעשה חלומה, אם רשאים לכנסה על סמך הנקיים הראשונים, או שכשנעשית חלומה נתעורר החימוד מחדש. והביא קצת ראיה להקל, והחתם סופר מסיק להקל.

החתם סופר נשאל על אלמנה שדיברה בה להנשא לאיש אשר לא ראתה מעולם ונתפייסה, וקבע במכתב יום מועד לנישואין, וספרה שבעה נקיים לטהרתה לפני שראתה את הבעל, ודעת הרב השואל להחמיר. והחתם סופר נוטה להקל בזה, וכתב שהרב השואל שהחמיר תבוא עלי ברכה.

אף זקינה ומסולקת דמים צריכה לישב שבעה נקיים בתבעוה להנשא. גבעת שאול.

אשה שנתעברה מנואף ואח"כ שכנעו אותו לקחת אותה לאשה, וכבר עברו ז' חודשים מתחיל העיבור, צריכה שבעה נקיים. מקום שמואל ומנחת יעקב.

סעיף ב'

תבעוה להנשא לזמן רחוק, מתי יושבת ז' נקיים

כתב הרשב"א שאם תבעוה להנשא לאחר י"ב חודש שזמנה רחוק אין חוששים שתראה מחמת תביעה זו, וכתב הטור שמונים לה משעה שמכניס צרכי החופה, וכן נראה מדברי הר"ן שכתב שמונים את הז' ימים משעה שהיא סומכת בדעתה ומכנינה עצמה לחופה, אע"פ שעדיין לא נתקדשה.

פסקי ההלכה

שבעת ימים הללו מונים אותה משעה שהיא סומכת בדעתה ומכנינה עצמה לחופה, אף על פי שלא נתקדשה עדיין. וכתב הש"ך שכ"ש שאם כבר נתקדשה צריכה ז' נקיים סמוך לחופה.

מתי הכלה טובלת - כתב הרמ"א שיש לסמוך את הטבילה של הכלה סמוך לבעילת מצוה בכל מה דאפשר, והמנהג שתטבול בליל רביעי (כיון שבזמן התלמוד בתולה נישאת ליום הרביעי) אף אם לא תיבעל עד מוצאי שבת, אבל יותר מזה אין להרחיק את הטבילה מהבעילה, ואם לא תיבעל במוצאי שבת יש לה לבדוק עצמה בכל יום עד בעילת מצוה, וכל זה לכתחילה, אבל בדיעבד אין להחמיר אם בדקה רק פעם אחת תוך ז'.

כתב הרמ"א שכל חתן ישאל את הכלה קודם שיגע בה, אם שמרה ז' נקיים. וכתב הש"ך שעשוי לא נהגו כן, ונראה שסומכים על מה שהשושבינים רגילים להודיע לחתן אם היא טמאה.

כתב הדרישה שברשב"א מבואר שהטעם שאינה בודקת בתבעוה להנשא לאחר י"ב חודש הוא משום שלזמן כזה אינה חומדת, ואין הטעם משום שחוששים שתחזור ותחמוד לאחר זמן קודם החתונה, ונ"מ שאם תבעוה להנשא לאחר י"ב חודש והתחילה לספור שבעה נקיים וביום שלש או ארבע לספירתה נתרצו לכנסה, צריכה לספור שבעה נקיים מחדש, כיון שרק עכשיו בא החימוד. וכתב הט"ז שלדבריו צריך ז' נקיים דווקא סמוך לחופה, אבל באמת לפי הרשב"א אם ישבה שבעה נקיים משעת החימוד אינה צריכה לשום דבר אח"כ, אלא דשאר פוסקים החמירו שתבדוק משעה שמתחילים השבעה נקיים עד שתיבעל, והיינו לכתחילה וכמ"ש הרמ"א.

כתב באבן שהם שחתן שרוצה לבעול בעילת מצוה ביום חופתו קודם הלילה באור היום אחר החופה, אסור אף בבית אפל, אף שלשאר כל אדם מותר בבית אפל, ומביא שם הרבה טעמים לזה. ובנודע ביהודה חולק.

בבאר הגולה מביא מהשל"ה שכתב בצורה חריפה כנגד דברים שנהגו חתן וכלה לפני הנישואין, וכן במעיל צדקה כותב בחריפות כנגד דברים אלו, ומסיים שבדבר שאינו מפורש בתורה לאיסור וברור שלא ישמעו אמרינן מוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזיזים.

סעיף ג'

מתי צריכה לשבת שוב ז' נקיים כשהנישואין נדחו

המורדכי והמהרי"ק מביאים שהר"מ מדייק מדברי הרשב"ם שאם דחו את הנישואין מחמת איזו סיבה, אע"פ שישבה ז' נקיים צריכה לחזור ולישב ז' נקיים כשיתפשרו וישלימו יחד ודעתם לעשות הנישואין, משום שכיון שדחו את הנישואין אינה בודקת היטב, וכתב המהרי"ק ש"א שהר"מ מדבר רק כאשר לא בדקה מחמת דחיית הנישואין, אבל אם המשיכה לבדוק פעמיים ביום אינה צריכה לחזור ולמנות ז' נקיים, והמהרי"ק מוכרע כדעת האוסרים אע"פ שהמשיכה לבדוק, דכיון דחיישינן לחימוד כל שעה ושעה איכא למיחש דילמא השתא חזיא ולא אדעתה.

איתא בהגהות מיימוני בשם רשב"ם וכ"כ הרוקח בשם אביו וכל רבותיו וכ"כ הר"ם דבעינן שהז' נקיים יהיו סמוך לטבילת מצוה. עוד איתא בהגהות מיימוני שאם טבלה אחר ז' נקיים ולא נבעלה, צריכה לבדוק בכל יום עד שתיבעל, דמשתבעוה לינשא איכא לספוקי בכל יום שמא תראה מחמת חימוד, ונראה דכל זה לכתחילה אבל בדיעבד בבדיקה אחת תוך שבעה סגי, דאין מחמירים בה יותר מבנדה ודאית.

עוד איתא בהגהות מיימוני בשם ריב"א דהא דתבעוה לינשא ונתפייסה צריכה לישב ז' נקיים, הני מיילי כגון שקידשה ורוצה מיד לישאנה, אבל אם קידשה מקודם וכבר יודעת בו לא מחמדה ומותרת להנשא לו מיד. וכתב הבית יוסף שמהרשב"א ומהמורדכי בשם הר"מ הנ"ל מבואר בהיפך, וכן נראה מדברי כל הפוסקים שסתמו ולא חילקו בדבר, ולכן אין להקל בזה.

פסקי ההלכה

אם דחו את הנישואין מחמת איזה סיבה, אע"פ שכבר ישבה ז' נקיים וטבלה, צריכה לחזור ולישב ז' נקיים ולטבול כשיחליטו לעשות הנישואין.

וכתב הרמ"א שאע"פ שבדקה עצמה תמיד בימים שבינתיים, לא מהני. ובמשאת בנימין ס"ל שאם בדקה עצמה מותרת, ומסיק שיש להחמיר.

מה הדין כשהנישואין נדחו - כתב הט"ז דדווקא כשדחו את הנישואין בבירור ומדעת שניהם ולא קבעו מועד חדש, צריכה לחזור ולשבת ז' נקיים, אבל אם לא נדחו הנישואין בבירור, אלא רק התעכבו מחמת שלא הושוו בדעתם על הנדוניה, או שרק החתן רוצה לדחות את הנישואין אבל צד הכלה מחזר אחריו לשכנעו להנשא, אע"פ שזה נמשך יום או יומיים לא חשיב דחיית הנישואין, מפני שהכלה סומכת דעתה שינשאו לבסוף. והביא הט"ז שהלבוש כתב שאפילו אם דחו את תאריך החתונה וקבעו מיד תאריך אחר, אפילו יום או יומיים אח"כ, חוזר החימוד ומתעורר וצריכה ז' נקיים מחדש, וכתב הט"ז שאין דבריו נראים כלל, וכן הב"ח חולק על הלבוש וכתב שאם בדקה עצמה באותה שעה ומצאה טהורה מותרת, ורק כשנתעכבו יום או יומיים צריכה שוב ז' נקיים, וכתב החוות דעת שאם קבעו תאריך חדש באופן שצריכים להכין מחדש את צרכי החתונה, צריכה לשבת שוב ז' נקיים.

מה הדין כשהחתן התעכב מלנשא - כתב הט"ז שאם לא בא החתן ביום החתונה מחמת אונס הדרך, ואח"כ שלח שליח להתנצל על האיחור, צריכה לחזור לשבת ז' נקיים, מפני שהיא חששה מתחילה שקרה לו משהו בדרך, דכל הדרכים בחזקת סכנה, ושמו לא יבוא כלל, או שחוששת שאינו חפץ בה, וממילא כשנדוע לה שהוא יבוא מתעורר החימוד מחדש. וללא כהמשאת בנימין שכתב שבכהאי גוונא א"צ שוב ז' נקיים, דמימר אמרה מחמת אונס נתעכב וכשיעבור האונס יבוא. והש"ך כתב שגם אם השליח לדחות את החתונה הגיע יום או יומיים אחרי תאריך החתונה מותרת, דסמכה דעתה שתיכף יבוא ויהבה דעתה שתהיה טהורה, ומסיים הש"ך 'ובאמת אין להחמיר בדינים אלו, דבלאו הכי הרבה פוסקים סוברים דא"צ ז' נקיים, וגם בדיעבד סגי בבדיקה א' תוך ז' לכו"ע, וגם כל עיקר דין זה הוא מדבריהם.

מה הדין כשנתרצית להנשא לאחר - כתב הלבוש שאם החתן הראשון לא רצה להנשא לה, ומיד נתרצית להנשא לאחר, צריכה שבעה נקיים מחדש כי נתעורר חימוד חדש, וגם אם אח"כ חזר החתן הראשון ונתרצה להנשא, צריכה גם כן ז' נקיים מחדש, אע"פ שבדקה עצמה ומצאה טהורה, כיון דאפסקה אחר בינתיים. וכתב החתם סופר שגם אם נתרצו להחליף את החתן שלא מתוך קטטה, צריכה לחזור ולשבת ז' נקיים.

סעיף ד'

איסור יחוד בעבר וכנסה ללא ז' נקיים

כתבו הראשונים שאם עבר וכנסה ללא ז' נקיים, לא יתייחד עמה, אלא הוא ישן עם האנשים והיא ישנה עם הנשים, כחתן שפירסה אשתו נדה, ואע"פ שאינה אסורה אלא מספק אסורים ביחוד, כיון שיצרו תוקפו. דעת הרשב"א והסמ"ג וספר התרומה שדין זה נאמר אפילו בתלמיד חכם שידוע שאסור לו לבוא עליה, והרמב"ם מתיר בתלמיד חכם, ומחלוקתם תלויה בביאור הגמרא דלהלן.

איתא בגמרא (יבמות ל"ז): **אמר רבי אליעזר בן יעקב לא ישא אדם אשה במדינה זו וינח אשה במדינה אחרת שמא יודונו זה לזה ונמצא אח נושא את אחותו. איני והא רב כי איקלע לברדשיי וכן רב נחמן כי איקלע לשכנציב אמרו מאן הוא לוימי** (-מי חפצה להנשא לימים שאתעכב כאן), **שאני רבון**

דבקיע שמייהו. והא אמר רבא תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה ליישב
שבעה נקיים, רבנן שלוחייהו הוו משדרי ומודעי להו. ואי בעית אימא
לרבנן יחודי בעלמא הוא דמייחדי להו, דאמר מר אינו דומה מי שיש לו
פת בסלו וכו'.

הרמב"ם מפרש את התירוץ השני שלא הגמרא שהיו מתייחדים עימה בבית אחד ולא היו באים עליה, דבלא יחוד לא חשיב פת בסלו, ומבואר שתלמיד חכם מותר ביחוד, מפני שהוא יודע שהיא אסורה ונזהר מזה ולא יקרבה לה עד שתטבול, (ולא יעזור להודיע זאת לעם הארץ, דשאני ת"ח שהוא זהיר במצוות, ויותר נראה שת"ח יודע שיש לחוש שראתה מחמת חימום, ויפרוש ממנה כיון שהוא רגיל בדברי חכמים וגזירותיהם, משא"כ עם הארץ, אי נמי חכמים לא נתנו דבריהם לשיעורים, ואסרו בכל עם הארץ אף אם הודיעו לו).

והרשב"א מפרש שהכונה שהיו מייחדים אותם שיוכלו לישא אותם אחרי ז' נקיים, אי נמי לא היו באים עליהן לעולם ולא ישנו עמהן בבית, ועשו כך כדי לשבור היצר. ודעת הראב"ד כהרשב"א, ולזה נראה שנוטה דעת המגיד משנה.

והקשה הבית יוסף אם מתירים יחוד בכלה ספק ראתה ולא חוששים שיעבור על דברי חכמים ויבעול אותה, כ"ש שבדאי ראתה נתיר לת"ח להתייחד ולא נחשוש שהת"ח יעבור על איסור כרת, ולמה איסור יחוד הוא גם בת"ח. ולכן מבאר הבית יוסף שאין כוונת הרמב"ם להתיר לת"ח יחוד עם כלה שלא ישבה ז' נקיים כמו שהבינו הראב"ד והמגיד משנה, אלא כוונת הרמב"ם שכיון שדעתו (הלכות אישות י"ו) שאסור לישא אשה כשהיא נדה אף אם היא תישן בין הנשים והוא בין הנשים, דאיכא למיחש שמא באיזו שעה מן היום או מן הלילה לא יזהרו המשמרות ויבוא עליה, ולענין זה מתיר הרמב"ם בתלמיד חכם את הנישואין בלי ז' נקיים של חשש חימום, אבל לא את היחוד, והא דקאמר בגמרא לרבנן יחודי מייחדי להו, אין הכונה ליחוד ממש, אלא שהיו נשואות להם, אבל היו אסורות עד ז' נקיים וטבילה, ולענין נישואין בנדה גמורה הרמב"ם אסור גם בתלמיד חכם, כיון ששם זה ודאי נדה דאורייתא ולא חשש דרבנן.

והתוספות מבארים את התירוץ השני בגמרא שהכונה שהיו מייחדים אותם לאותם רבנן, ויש כאן פת בסלו כיון שאם היה רוצה היה בא עליה, וכיון שפעמים לא היה בא עליה לא מחמדא ולא חזיא. והרי"ף והרא"ש הביאו רק את דברי רבי אלעזר בן יעקב, ולא את המשך דברי הגמרא, ונראה שטעמם משום שיש ספק כמו איזה מהתירוצים נפסק להלכה, יש לאסור בשני האופנים מספק, ונמצא שגם לדבריהם האיסור הוא בין בת"ח בין בעם הארץ.

פסק ההלכה - עבר וכנסה ללא ז' נקיים, לא יתייחד עמה, אלא הוא ישן בין הנשים והיא ישנה בין הנשים.

נישואין יחוד בכלה נדה

איתא בגמרא (כתובות ד.) **מי שפירסה אשתו נדה, הוא ישן בין הנשים והיא ישנה בין הנשים. ולהלן שם לא שנו אלא שלא בעל, אבל בעל אשתו ישנה עמו** (דכיון דיש היתר לאיסורו אין יצרו תוקפו).

וכתב רבינו ירוחם שאין הפרש באלו הדינים בין אלמנה לבתולה. וכתב הבית יוסף שכונתו לאפוקי מדברי הרא"ה שאסור בתולה.

וכתב הרא"ש בשם הראב"ד שגם הבעל צריך לישן בין הנשים, וגם האשה צריכה לישן בין הנשים, וכ"כ הרשב"א, אלא שנראה מדבריו דהיינו דווקא כשהיו ישנים בבית אחד, אבל אם הם ישנים בשני בתים נפרדים אין אף אחד מהם צריך שומר. ורבינו ירוחם כתב על דברי הראב"ד שדווקא בלילה צריכים שומרים, אבל ביום מותר להתייחד עמה כשאר הנשים, וכ"כ הרא"ש בשם הראב"ד, אבל דעת הרא"ש עצמו וכן דעת הרז"ה שגם ביום אסורים ביחוד, ונראה מדברי הרא"ש שהוא סובר שאין צריך שתי משמרות, אלא הוא בין הנשים או היא בין הנשים, וכן כתב הטור בשמו, ואף שהם מדברים לענין אבילות נראה דה"ה לענין פירסה נדה, שהרי הגמרא שם משוה ביניהם.

שיטת הרמ"ה שגם אם פירסה נדה אחרי הבעילה אסורים ביחוד, והרא"ש מתיר, וכן נראה מדברי כל הפוסקים.

יחוד בחתן שלא בעל כמה ימים ופירסה נדה - בחור נשא בתולה והיתה טהורה ושהה עמה כמה לילות ולא בא עליה ופירסה נדה, כתב התרומת הדשן שהורה אחד מן הגדולים שאסור להתייחד עמה כיון שלא בעל, וחד מרבוותא התיר, דכיון דחזינן

דלא תקיף יצירה באשה זו בשעת החופה ולא בא עליה אע"פ שהיתה מותרת לו לא חישינן ליחוד, והתרומת הדשן מביא סעד לדברי המתיר (ממה שמצינו ששור המועד שראה ג' שוורים ולא נגח חזר לתמותו, והט"ז דוחה דשאני התם שסתם שוורים אינם נגחנים, אבל כאן סתם אדם יצרו תוקפו), ומ"מ כתב שהמחמיר תבוא עליו ברכה.

שיטת הרמב"ם שנה כיון שאינה ראויה לביאה אין חופתה חופה. ומקורו מדאיתא בגמרא (כתובות נ"ג.) **בעי רבין וננסה לחופה ולא נבעלה מהו, חיבת חופה קונה או חיבת ביאה קונה**, ומסקנת הגמרא שחיבת חופה קונה. **בעי רב אשי וננסה לחופה ופירסה נדה מהו, אם תמצא לומר חיבת חופה קונה, חופה דחזיא לביאה, אבל חופה דלא חזיא לביאה לא, או דילמא לא שניא, תיקו.** והרמב"ם מבאר שהספק של רב אשי הוא אם חופה דלא חזיא לביאה נקראת חופה או לא, וכיון שהגמרא נשארת בתיקו לא הויה חופה כלל ולא קנאה לא ליורשה ולא להטמא לה ולא לשום דבר. וכתב הר"ן שכך נראה גם מדברי הר"ף.

וכתב הר"ן שהדבר תימה דכיון דקיימא לן ביבמות (נ"ז.) **דיש חופה לפסולות**, נדה למה לא תקנה, ובהכרח כוונת הגמרא בכתובות היא רק לענין תוספת כתובה. וכ"כ הרא"ש.

עוד כתב הרמב"ם לא תינשא נדה עד שתטהר, ואין מברכין לה ברכת חתנים עד שתיטהר, ואם עבר ונשא ובירך אינו חוזר ומברך. וכתב המגיד משנה שכן דעת הר"י מיגא"ש וקצת גאונים, ונראים דבריהם, דכיון דאסור לו להתייחד עמה אין ראוי שתכנס לחופה. וכתב הרא"ש שראיית הרמב"ם היא מדאמרין בגמרא (כתובות ב.) **חלה הוא או היא או פירסה נדה אינו מעלה לה מונות**, ומבואר שבפירסה נדה אינו יכול לכנס כמו בחלתה, ועוד מביאים ראייה מדברי הגמרא (נדה ס"ו.) **דרבינא אינסק לבריה בי רב חביבא וכו' א"ל לא סבר לה מר להא דרבא תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה ז' נקיים**, ומבואר שאפילו בספק נדה אסור לכנס ולברך ברכת נישואין. והרא"ש דחה ראיות אלו והעלה דאין איסור בדבר, וכתב המגיד משנה שהמנהג בכל המקומות לברך ברכת חתנים בכלה נדה, אבל הוא ישן בין הנשים והיא ישנה בין הנשים. ובהגהות מיימוני כתבו בשם הסמ"ק שעתה אנו מתירים לכנס נדות, כיון שאנו מתי מעט במקום אחד, ויש לחוש שמא יקדמנו אחר, רק שיוודיעו לחתן, אך רבינו יחיאל מחמיר בזה.

פסקי ההלכה

חתן שפירסה כלתו נדה קודם שבא עליה, הוא ישן בין הנשים והיא ישנה בין הנשים. וכתב הש"ך שנתבאר באבן העזר שהמנהג פשוט לכנס ולעשות נישואין גם כשהכלה נדה. ואם פירסה נדה מותרים ביחוד, דלא תקיף יצירה כ"כ.

וכתב הרמ"א שיש אומרים אם היתה טהורה כשנישאת ולא בא עליה, ופירסה נדה אחר כך, אינה צריכה שימור עוד, והמחמיר תבא עליו ברכה. והט"ז כתב שמדינא אסור. והש"ך כתב דהאידינא שהמנהג שלא לבעול רק אחר ב' או ג' ימים אחר הנשואים, אע"פ שהוא מנהג של שטות ויש בו איסור מכמה טעמים ונכון לבטלו, מ"מ כיון שהמנהג כך א"כ אם פירסה נדה ודאי צריך שימור, דהא דלא בעל תחלה היינו משום המנהג, וכן נוהגים להצריך שימור בכהאי גוונא.

עוד כתב הרמ"א שאין לחלק בזה בין בחור לאלמנה (ולא אמרינן שאלמון אין יצרו תוקפו), או בין בתולה לאלמנה (ולא אמרינן שכיון שראתה רק דם בתולים אין הדבר חמור בעיניו).

עוד כתב הרמ"א ש"א שאסורים ביחוד ביום כמו בלילה, ואין צריך להיות שתי שמירות רק הוא בין הנשים או היא בין הנשים, ואם אינם ישנים בחדר אחד אינם צריכים שימור כלל, וי"א שבליילה צריך שתי שמירות, וביום מותר להתייחד. והמנהג ליקח קטן אצל החתן וקטנה אצל הכלה, ואין מתייחדים ביום בלא קטן או קטנה. וכתב הש"ך שלוקחים קטנים שיודעים טעם ביאה ואין מוסרים עצמם לביאה. ובבאר שבע תמה על מה שלא לוקחים לשמירה לא קטן ולא קטנה ק אם הכלה שוכבת אצל בתה הכלה, שזה איסור גמור.

סעיף ה'

מחזיר גרושתו צריכה לישב שבעה נקיים.

וכתב הט"ז שאם עבר וכנס בלי ז' נקיים מותרים ביחוד, דלא תקיף יצירה כ"כ.

וכתב הרשב"א שצריכה שתפסוק בטהרה ותבדוק כל שבעה. וכ"כ הרא"ש בשם רב האי גאון והרמב"ם.

וכתב בהגהות מיימוני בשם ספר התרומה וספר המצוות שלא תתחיל למנות עד יום ה' לשימושה, דחיישינן שתפלוט שכבת זרע ותסתור, כמבואר בסימן קצ"ו, אבל מדברי הרמב"ם והרמב"ן משמע שאינה צריכה להמתין. והבית יוסף כתב שאין ראייה מדברי הרמב"ם.

וכתב הרא"ש בשם רב האי גאון שכלה בתולה שנבעלה בעילת מצוה נוהגת עצמה כל שבעה כנדה, כדי שלא יהא הרגל דבר, וצריכה ז' נקיים וטבילה כזבה, אלא שאין אנו מטמאין משכב שתחתיה בשעת בעילה משום דלא נדה ודאי היא אלא ספק. וכתב הראב"ד שאין כוונתו לענין טהרות, שהרי אין טומאה וטהרה בזמן הזה לטמא משכב שתחתיה, אלא כוונתו שאסור לישן על מיטתה של נדה אפילו בשעה שאינה במטה משום הרגל, ובכלל מותר אחרי ההלכה מאצלו, ואפילו באותו סדין שהדם עליו.

פסקי ההלכה

הכונס את הבתולה, ובעל בעילת מצוה וגומר ביאתו (באבר חי. ט"ז וש"ך. אע"פ שהדם שותת ויורד. ש"ך) ופורש מידי. אפילו היא קטנה שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה, ואפילו בדקה ולא מצאה דם, שמא ראתה טיפת דם כחרדל וחיפהו שכבת זרע. (ואפילו בבוגרת שכלו בתולים שלה צריך לפרוש, ואפילו בדקה ולא ראתה, דחיישינן שראתה דם וחיפהו שכבת זרע. ט"ז).

וכתב הרמ"א שיש מקילים אם לא ראתה דם, ונהגו להקל אם לא גמר ביאה רק הערה בה ולא ראתה דם, אבל אם בא עליה ביאה ממש, צריך לפרוש ממנה אף על פי שלא ראתה דם. ובעל נפש יחוש לעצמו שלא לשחוק בתינוקות.

וצריכה שתפסוק בטהרה ותבדוק כל שבעה, ולא תתחיל למנות עד יום ה' לשימושה, (וכתב המהר"ל מפראג שאף שבזמננו נוהגים שכל נדה מתחילה למנות ביום השישי לראייתה, כאן יכולה להתחיל למנות מהיום החמישי. ט"ז).

ונוהג עמה בכל דיני נדה לענין הרחקה, אלא שנדה גמורה אסור לו לישן על מטתה אפילו כשאינה במטה, וזו מותרת לו לישן באותה מטה, לאחר שעמדה מאצלו, ואפילו בסדין שהדם עליו.

דיני יולדת ומפלת

יולדת זכר טמאה מדאורייתא ז' ימים, ואח"כ יש לה ל"ג ימי טוהר שגם אם תראה דם היא טהורה, דכתיב "אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דוותה וטמאה, וביום השמיני ימול בשר ערלתו, ושלושים יום ושלושת ימים תשב בדמי טהרה", ויולדת נקיבה טמאה י"ד יום, ואח"כ יש לה ס"ו ימי טוהר, דכתיב "ואם נקיבה תלד וטמאה שבועיים כנדתה, ושישים יום וששת ימים תשב על דמי טהרה". ונמצא שאחר ז' ימים לזכר ואחר י"ד לנקיבה טובלת וטהורה לבעלה גם אם היא רואה דם. אמנם יולדת שהיתה זבה גדולה לפני הלידה (יולדת זוב), צריכה ז' נקיים לפני הטבילה.

ונחלקו רב ולוי בגמרא (ל"ה): אם דם טוהר זה מאותו מעין או ממעין אחר, ונ"מ היכא שלא הפסיקה לראות בין ימי טומאה לימי טהרה, שלרב שזה מעין אחד טהורה, וללוי שזה שתי מעיינות היא טמאה. וכן נ"מ היכא שלא הפסיקה בסיום ימי טהרה, שלרב היא טמאה וללוי היא טהורה. נחלקו הראשונים האם בזמן הזה ג"כ בועלים על דם טוהר, או לא (י"א משום חומרא דרבי זירא, וי"א שזו תקנת הגאונים), אולם כבר פשט המנהג בכל ישראל שאין בועלים על דם טוהר כלל. ויש שהחמירו שלא לבעול בימי טהרה אפילו אם אינה רואה, ונחלקו הפוסקים האם לקיים מנהג זה במקום שנהגו כן, או לא.

סימן קצ"ד

סעיף א'

טומאת יולדת

יולדת טמאה כנדה אפילו לא ראתה דם, בין יולדת חי או מת ואפילו נפל, וכמו שנתבאר בסימן קפ"ח שאפילו מי שסובר שאפשר לפתיחת הקבר בלא דם, מודה שבנגמרה צורתו של וולד אמו טמאה לידה. ופשוט במשנה שדין יולדת נפל כדין

יולדת וולד של קיימא חי, דתנן (ב) **המפלת יום ארבעים אינה חוששת לולד, יום מ"א תשב לזכר ולנקבה**, ומפרש בגמרא משום דבמ"א יום נגמרת צורת הולד, אמנם אם ילדה דרך דופן אינה טמאה לידה, כדאיתא בגמרא (מ). אמר קרא "כי תזריע וילדה" עד שתלד ממקום שמזרעת.

יולדת זכר טמאה שבעת ימים, דכתיב "אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים", ובליל ח' טובלת, דנדה קרייה רחמנא. וכל ל"ג ימים שאחר השבעה מותרת לשמש אף על פי שרואה בהן, כדכתיב "ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה".

יולדת נקיבה טמאה י"ד יום אפילו אינה רואה דם, דכתיב "ואם נקיבה תלד וטמאה שבועים", וטובלת בליל ט"ו, וכל דמים שתראה ס"ו ימים הם טהורים, דכתיב "וששים יום וששת ימים תשב על דמי טהרה". ואם היו לה ז' נקיים בתוך י"ד הימים הראשונים, וטבלה לפני ליל ט"ו, לא עלתה לה טבילה.

ואיתא בגמרא (ל"ה): **איתמר רב אמר מעין אחד הוא, התורה טמאתו והתורה מיהרתו, ולוי אמר שתי מעיינות הם, נסתם הטמא נפתח המהור, נסתם המהור נפתח הטמא. מאי בינייהו, איכא בינייהו שופעת מתוך שבעה לאחר שבעה (לזכר), ומתוך י"ד לאחר י"ד (לנקבה), ומתוך ארבעים ללאחר ארבעים (לזכר), ומתוך שמונים ללאחר שמונים (לנקיבה), לרב רישא לקולא וסיפא לחומרא, וללוי רישא לחומרא וסיפא לקולא. ואיתא בגמרא (ל"ו). והלכתא כוותיה דרב בין לקולא בין לחומרא.**

פרישה מיולדת בליל מ"א לזכר וליל פ"א לנקיבה - איתא בגמרא (פסחים ק"ג): **היושבת על דם טוהר אסורה לשמש. וכמה, אמר רב עונה.** וכתב הרא"ש שבמקומות שבעלים על דם טוהר צריכים לפרוש ליל מ"א לזכר וליל פ"א לנקבה אפילו לא ראתה, דמתוך שהורגלה לשמש כל ימי טוהר ואפילו תראה, חיישינן שמא גם עתה תראה ולאו אדעתה, לכן וידיענה בעלה שהוא פורש ממנה לילה זה בגלל שכלו ימי טוהר שלה. וכתב הרא"ש שרש"י מפרש שעונה היינו לילה אחד, ובשם רבותיו פירש רש"י לילה ויום, וכתב שאין נראה לו פירוש רבותיו דבכל דוכתא אמרינן דעונה אחת הוי לילה אחת או יום. וכ"כ הראב"ד והסמ"ג וספר התרומה. ובה"ג פירש שטעם הפרישה הוא דכיון דנפקא מימי טהרה לימי טומאה הוי ליה כשעת וסתה. וכתב הט"ז שבזמננו שנוהגים איסור בדם טוהר, לטעם רוב הפוסקים שטעם האיסור בליל מ"א ופ"א הוא שמא תראה ותחשוב שהיא בימי טוהר, א"כ בזמננו אין לאסור, וכן הלכה, ולטעם בה"ג גם בזמננו יש לאסור.

דין יולדת זוב

איתא בגמרא (ל"ז): **תניא רבי מרינוס אומר אין לידה סותרת בזיבה. איבעיא להו מהו שתעלה** (-) אם ילדה זוב, ובימי לידתה לא ראתה, האם ימים אלו עולים לה לנקיים ולא תצטרך לספור אחריהם או לא), **אביי אמר אינה סותרת ואינה עולה** (-) שאם היתה זבה ופסקה והתחילה לספור וילדה אינה סותרת, וימי לידתה אפילו אינה רואה בהן אין משלימין לספירתה אלא משלמת אחריהם), **ורבא אמר אינה סותרת ועולה.**

וכתב הרא"ש שבה"ג פסק כרבא, כדקיימא לן שבכל מקום הלכה כרבא חוץ מיע"ל קג"ם, וכ"כ רב סעדיה גאון ובשאלתות דרב אחאי, וכן פסקו רבינו חננאל והרי"ף, (וכן פסקו הרשב"א והר"ן והרמב"ם), ורבינו תם סובר שהל' של יע"ל קג"ם היינו ימי לידה, דהלכה כאביי שאינה סותרת ואינה עולה, והתוספות דחו כל ראיותיו, ודברי הגאונים עיקר, הילכך נשי דידן שהחמירו לישב ז' נקיים על כל ראיותיהן, דינם כיוולדות זוב (אפילו לא ראתה דם כלל, דא"א לפתיחת הקבר בלא דם), וצריכות ז' נקיים, וימי לידה אם לא ראתה בהן עולים לה לז' נקיים, ויולדת נקבה שהיו ימי השבוע הראשון נקיים וראתה בשבוע שני, אינה סותרת, ואף שדם לידה סותר אפילו לרבא, הכא כיון שראתה אחר ספירת ז' נקיים אינה סותרת, אמנם האידינא אין נ"מ בדין זה, דעל כל ראייה שתראה צריכה ז' נקיים, אמנם במקום שנהגו לבעול על דם טוהר, אפילו ראתה בשבוע שני טובלת אחר י"ד אפילו לא פסקה, דקיימא לן מעין אחד הוא התורה טמאתו והתורה טהרתו, (וכיון שאפילו אם תראה זה דם טוהר, למה נצריך אותה ז' נקיים. ט"ז). ע"כ דברי הרא"ש.

ודעת הרמב"ן שיולדת נקיבה שלא ראתה בז' ימים הראשונים, ובשבוע השני ראתה, סותרת ספירתה וצריכה ז' נקיים כשתפסוק.

והגהות מיימוני כתבו בשם הסמ"ג שנהגו בצרפת להחמיר כר"ת שימי טומאה אינם עולים לז' נקיים, ונראה שלר"ת כל יולדת צריכה שתי טבילות כדי להתירה לבעלה,

אחת אחר שבעה לזכר וי"ד לנקבה, ואח"כ תספור נקיים ותטבול טבילה שניה, דאינה יכולה לספור ז' נקיים עד שתטבול אחר ימי לידתה, דקיימא לן כרב דאמר מעין אחד הוא וכו', וא"כ כל הימים קרויים ימי לידה עד שתטבול. וכ"כ רבינו ברוך בספר התרומה. וכ"כ המרדכי לדעת רבינו תם.

כתב הרמב"ם שילדת בזוב שספרה ז' נקיים ולא טבלה ואח"כ ראתה דם, הרי זו טובלת ומותרת לבעלה מיד, שכל ימי טוהר אינם ראויים לא לנדה ולא לזיבה. וכן דעת ר"ת, והביא ראייה מדאמרין בגמרא (י"ג) גבי יולדת נקבה בזוב שספרה שבעה ראשון ובשבעה שני ראתה, שאינה סותרת הראשונה, לדברי האומר ימי לידה שאינה רואה בהן עולין לימי ספירת זיבתה, ואף על פי שהוא דם טמא, כ"ש שדם טוהר אינו סותר, וכן פסקו בספר התרומה והמצוות. אבל היראים והר"ף והרוקח והראב"ד והרמב"ן פסקו דסותרה, דכיון דאיכא יולדת בזוב שאין דמה טהור עד שתשב ז' נקיים ואע"פ שהיא בימי טוהר, הילכך כל דם דחזיא בימי טוהר טמא עד שתשב ז' נקיים מדם.

דם טוהר בזמן הזה

כתב הרמב"ן שאע"פ שמן התורה מותר לבעול על דם טוהר, כל הרואה טיפת דם אפי' בתוך ימי הטוהר תשב שבעה נקיים, והרי הוא בכלל חומרת רבי זירא שהחמירו בנות ישראל על עצמן, ואע"פ שבמקצת מקומות נוהגים קולא בדם טוהר כבר הסכימו הגאונים ועשו סמיכה והחרימו על מי שיעשה כן. וכן דעת הרוקח והראב"ד.

אבל בה"ג כתב שאף בזמן הזה נוהגים החר בדם טוהר כדין התורה, וכ"כ רב אחאי, והתוס' ורבינו תם וספר התרומה והסמ"ג והרמב"ם וההגהות מיימוני סוברים שהדבר תלוי במנהג, ואין דם טוהר בכלל חומרת רבי זירא, ולפיכך אף על פי שחומרת רבי זירא פשטה בכל ישראל, יש מקומות שבועלים על דם טוהר.

ובדעת הר"ף דעת ההגהות מיימוני שהר"ף סובר כדעת האוסרים מצד חומרת רבי זירא, ודעת הר"מ שהר"ף לא בא לאסור מצד חומרת רבי זירא, אלא בא לומר שילדת בזוב צריכה ז' נקיים, ואם ראתה אח"כ לפני שטבלה סותרת, אבל כל שטבלה בלי ראיית דם כלל ואפילו דם טוהר, אם ראתה אחר כך דם טוהר הוא ומותר לבעול עליו.

וביאר הרמב"ן סברת האוסרים שאם החמירו שלא יבוא הדבר לידי טעות בין בימי נדה לבימי זיבה ובין רואה יום אחד לרואה שלשה, כל שכן שיש לחוש שמא יבואו לטעות בין ימי טוהר לימים שלאחר ימי טוהר. והרשב"א כתב שאין זה ראייה, שהרי בימי חכמי התלמוד כבר החמירו בנות ישראל לישב על טיפת דם כחרדל, ואפילו הכי טיהרו בדם טוהר, ואם הן לא החמירו על עצמן בזה אנו למה נאסור, אלא שיש לחוש ולהחמיר כדבריהם, וכן המנהג ברוב מקומות, ויש קצת טעם בדבר, דאין אנו בקיאים עכשיו כמו בדורות הראשונים, ופעמים שיוציא הולד ראשו חוץ לפרוזדור קודם בין השמשות וגמר לידה לאחר בין השמשות ואינן בקיאות בכך ויבואו לטעות להוסיף יום בימי טהרתה. והבית יוסף כתב ליישב דעת הרמב"ן, שמה שבזמן חכמי התלמוד מצינו שלא נהגו איסור בדם טוהר, י"ל שזה היה באותם מקומות שעדיין לא פשטה תקנת רבי זירא. והר"ן כתב שטעם הרמב"ן הוא שמא בספק יולדת שיושבת לזכר ולנקיבה, יבואו לנהוג בהם קולא גם ימי טוהר. וכתב המגיד משנה שנוהגים כהרמב"ן.

והבית יוסף דהאינדא פשט איסור זה בכל ישראל.

המנהג שלא לבעול בימי טוהר

כתב הרמב"ם שיש מנהג במקצת מקומות וכ"כ מקצת גאונים שילדת זכר לא תשמש מיטתה עד סוף ארבעים, ויולדת נקבה אחר שמונים, אע"פ שלא ראתה, ואינו נכון, ומן הצדוקים למדו דבר זה, וזה דרך מינות שחושבים ש"תשב בדמי טהרה" הכונה שהיא טמאה אפילו אם אינה רואה דם, נגד ביאור חז"ל, ומצוה לכופן כדי להוציא מלבן ולהחזירן לדברי חכמים שתספור ז' ימים נקיים בלבד.

וגם המהרי"ק כתב לשואל אחד שכתב שזה מנהג קדמון לעשות הרחקה יתירא, ושהרמב"ם שכתב שאין לנהוג כן דיבר רק על המקומות הסמוכים לקראים, וענה לו המהרי"ק שבעיקר הדבר מנהג זה אינו נכון, ואין לנהוג במנהג זה אפילו דרך הרחקה וסייג, דחומרא דאתי לידי קולא הוא מאחר שהוא מננהג הצדוקים, ומ"מ אין למחות ביד הנהוגים כך מחמת חומרא וסייג, כיון שהם מסתמכים על איזה פוסק שהם רגילים לפסוק כמותו, ובכל מקום שתמצא מנהג ויש ליישבו בשום ענין פשוט שיש להלך אחריו.

והבית יוסף שהמהרי"ק מדבר רק באותם שפוסקים בשאר דברים כמו אותו פוסק שמחמיר, אבל בשאר מקומות מודה המהרי"ק שצריך להרחיק ממנהג זה, אמנם אם רואים באיזה מקום שמזלזלים באיסור נדה, ויהיה תועלת אם נאסור להם ארבעים לזכר ושמונים לנקבה, ואינם פרוצים לנהוג כמנהגי הצדוקים, אין מניעה לעשות זאת, וכונת הרמב"ם שכל שלא נודע לנו שגזרו כן אנו תולין הדבר בטעות, כיון שהוא דבר רחוק שיהיו כל כך פרוצות עד שיצטרכו לגזור גזירה רחוקה כל כך.

והריב"ש כתב שאם נהגו באיזה מקום איסור בימי טוהר לגדר ופרישה, או מפני נקיות כיון שבאותם הימים דמים מצויים, ראוי להניחם על מנהגם ואין מתירים אותם בפניהם, אבל אם נהגו כן בטעות מפני שסבורים שאסור מן הדין ראוי להודיעם שטעוים הם, שהוא מנהג שיצא להם מן הצדוקים.

והבית יוסף ש"מ טעם האוסרים משום שכיון שאסורה לשמש בליל מ"א לזכר ופ"א לנקיבה, אסרו בכל ימי טוהר שמא תשמש גם בליל מ"א ופ"א, אמנם לדידן שנוהגים איסור בדם טוהר א"צ לפרוש בליל מ"א ופ"א, וממילא אין לאסור מחמת זה בימי טוהר, וגם מה ש"א שנהגו איסור בימי טוהר משום שיטת ר"ת הנ"ל שכל יולדת צריכה לטבול ב' פעמים, דכל שלא טבלה מיקרי ימי לידה וימי לידה אין עולים לז' נקיים, ולכן נהגו להמתין עד סוף הימי לידה, וכתב הט"ז שכיון דלא קיימא לן כר"ת אין לטעם זה מקום. והש"ך מביא שהלבוש כתב שטעם המנהג הוא כיון שקרוב ללידה הדמים מצויים ושמא תראה ולא תרגיש, וכתב הלבוש שזה חשש רחוק, דאם ראתה בלא הרגשה מדאורייתא היא טהורה.

פסקי ההלכה

יולדת, אפילו לא ראתה דם, טמאה כנדה, בין ילדה חי בין ילדה מת ואפילו נפל.

כמה הם ימי טומאתה, בזמן הזה כל היולדות חשובות יולדות בזוב, וצריכות לספור שבעה נקיים, נמצאת אומר שילדת זכר וישבת ז' ללידה וז' לנקיים לזיבה, והיולדת נקבה וישבת שבועיים ללידה וז' נקיים לזיבה.

ימי לידה, שהם ז' לזכר וי"ד לנקבה, אם לא ראתה בהן עולים לספירת זיבתה, ואם שלמו ז' נקיים בתוך י"ד לנקבה, (ולא ראתה אח"כ אפילו טיפת דם כחרדל. ט"ז). ודלא כהב"ח שכתב שדם שראתה בשבוע השני לא נאמרה בו חומרת רבי זירא אף לאלו שאינם בועלים על דם טוהר), הרי זו אסורה עד ליל ט"ו, ואם טבלה קודם לכן, לא עלתה לה טבילה.

והבית יוסף ש"מ ש"א שלאחר ז' לזכר וי"ד לנקבה, מותרת לבעול מיד, מאחר שספרה ז' נקיים ולא חזרה וראתה. מיהו יש מקומות שנוהגים שאין טובלין תוך מ' לזכר ושמונים לנקבה, ואין להתיר במקום שנהגו להחמיר, אבל במקום שאין מנהג, אין להחמיר כלל, רק מיד שלא ראתה דם אחר ז' לזכר וי"ד לנקבה וספרה ז' נקיים, מותרת לבעול. אבל אם חזרה וראתה אפילו טיפת דם כחרדל, טמאה, ואע"פ שמדאורייתא דם טהור הוא, כבר פשט המנהג בכל ישראל שאין בועלים על דם טוהר, ודינו כשאר דם לכל דבר. וכתב הט"ז שהב"ח כתב שעל המנהג להחמיר נאמר "ופורץ גדר ישכנו נחש", ואינו נכון, דלכמה ראשונים יש לבטל את המנהג, ואף שהריב"ש כתב איזה טעם לקיימו, אין להטיל שום עונש על המבטלו, ואין בזה שום פריצת גדר, דאין מנהג זה קבוע במקומותינו, והרוצה להחמיר וליבו לשמים יש לו לסמוך על קצת מהאחרונים. והש"ך כתב שאין למחות ביד הנהוגים להחמיר. ובפתחי תשובה כתב שמשמע מהט"ז שבמקומות שנוהגים כולם להחמיר חשיב פורץ גדר, והביא שהנודע ביהודה כתב שרק אם ידוע שהמנהג נעשה מתחילה בהסכמת זקני העיר חשיב פורץ גדר, אבל בלאו הכי אין בזה משום פורץ גדר, ועוד כתב שם שאם היה בידו היה כותב לכל המקומות שיבטלו מנהג זה, כי כמה מכשולים באים ע"י זה, ובפרט הנהוגים מ"ה לזכר וס"ה לנקבה דמנהג בורות הוא, ומ"מ מי שירצה לשנות המנהג ישאל לחכם. וכתב החכמת אדם שבמדינות אלו נהגו בו היתר.

כתב הט"ז שבזמן הזה שנוהגים איסור בדם טוהר, א"צ לפרוש מאשתו בליל מ"א לזכר ובליל פ"א לנקיבה, כיון שלרוב הפוסקים כל האיסור הוא מפני שחוששים שתראה וחשוב שעדיין היא בימי טוהר, וזה לא שייך בזמננו שגם בימי טוהר אסורה אם ראתה דם. ט"ז. וכ"כ בתשובות הרמ"א. (ועיין בש"ך סעיף ד' סק"ד).

אשה שמרגישה דם טוהר באמצע תשמיש, כתב הנודע ביהודה שמוותר לו לגמור ביאתו כרצונו ולפרוש באבר חי, ואף שכבר נתפשט המנהג שאין בועלין על דם טוהר אין לך בו אלא חידושו שלא יבעול אחר שראתה, אבל אותה ביאה רשאי לגמור כדרכו, וק"ו הוא מדם בתולים. ועיין בנחלת צבי מה שכתב בזה.

בש"ת תשובה מאהבה מסתפק אם יש לברך על הטבילה שעל דם טוהר, כיון שאינו אלא מנהגא, וכתב שמדברי הרמ"א שכתב ודינו כשאר דם לכל דבר משמע שצריך לברך על הטבילה, והציע ספיקתו לפני הנודע ביהודה ולא הכריע, והחתם סופר כתב שיש לברך, ושכך נוהגים, וכתב הפתחי תשובה דצ"ע לדינא בכתמים היכא שיש ספק אם לטמא או לטהר, כגון שנוטה קצת לאדמימות או שיש ספק אם הוא כגריס וכיוצא, והמורה מחמיר לטמאה, איך תברך אח"כ על הטבילה.

סעיף ב'

אשה שהפילה לפני שעברו מ' יום מתחילת העיבור

איתא במתני' (ב) המפלת יום מ' אינה חוששת לולד, ליום מ"א תשב לזכר ולנדה, יום פ"א ולנקבה ולנדה. רבי ישמעאל אומר יום מ"א תשב לזכר ולנדה, יום פ"א תשב לזכר ולנקבה ולנדה, שהזכר נגמר למ"א והנקבה לפ"א. וחכמים אומרים אחד בריית הזכר ואחד בריית הנקבה זה וזה למ"א.

והבית יוסף שמבואר בגמרא שהלכה כחכמים. וכן פסקו הרמב"ם והרשב"א והרמב"ן, ומה שכתב הטור שדעת הרמב"ן שנקיבה לפ"א, ספר מוטעה נזדמן לו.

כתב הרשב"א שכל שמפלת לפני מ"א יום מתחילת העיבור אינה חוששת משום נדה אם לא ראתה דם, ואפילו למאן דאמר אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, כל שהוא פחות ממ"א מ"א מ"א בעלמא הוא ולית ליה פתיחת קבר, (והכתב שיש לזה ראייה מכריתות פרק ארבעה מחוסרי כפרה דאיתא התם שולד דגמר צורתה מיפתח טפי, פחות מבן מ' לא מיפתח טפי. ולפינו ליתא). וכן דעת הר"ז. אבל הראב"ד כתב דלא גרע מחתיכה דמטמא רבי יהודה (כ"א). משום פתיחת קבר. וראוי להחמיר כדבריו. וכ"כ הרמב"ן.

פסק ההלכה - המפלת בתוך מ' אינה חוששת לולד אבל חוששת משום נדה, אפילו לא ראתה מפני שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, ומיד לאחר שספרה ז' נקיים מותרת ואינה חוששת לולד. אבל לאחר מ' יום יש לחוש לולד.

כתב הנודע ביהודה שמה שאמרו א"א לפתיחת הקבר בלא דם, אין חילוק בין אם גרם הפתיחה הוא מבפנים, ובין אם גרם הפתיחה הוא מבחוץ, וממילא אם הרופא הכניס אצבעו או איזה כלי ופתח פי המקור טמאה. וגם אין חילוק בין אם היא ילדה או זקנה או מעוברת או מניקה, ותמיד אין פתיחת הקבר בלא דם. כתב הבינת אדם דמש"כ שאם הרופא הכניס אצבעו טמאה, לא דק, ואגב שיטפיה נקטיה, שהרי עיקר הבדיקה בהפסק טהרה הוא שתכניס אצבעו בעומק, ואפילו האבר כשהוא גדול הרבה אינו מגיע רק עד הפרוזדור ולא לחדר. וכ"כ החתם סופר שהן אשה הבודקת עצמה בחורים וסדקים, והן מיילדת שבדקה, לעולם לא יגעו בפי הקבר. עוד כתב הנודע ביהודה שמה שאמרו אין פתיחת הקבר בלא דם, היינו אם הקבר נפתח ויצא ממנו דבר גוש כמו ולד או חתיכה, כל שאינו דק כשפורת דק של קש, או שילדה רוח, אבל כשלא יצא שום דבר, או שיצא דבר דק מאד או משקה, טהורה.

סעיף ג'

דין אשה שהפילה צורות משונות ושפיר ושליא

כפי שנתבאר לעיל אשה יולדת זכר טמאה ז' ימים ויולדת נקיבה טמאה י"ד יום. ולפי זה יש לדון באשה שהפילה צורות משונות, מתי זה נחשב לידת אדם וטמאה טומאת יולדת, ומתי אין זה צורת אדם ואינה טמאה טומאת יולדת, וכמו כן יש לדון באותם צורות האם באופן שאותה צורה אינה מטמאה יש לטמא מטעם שא"א לפתיחת הקבר בלא דם או לא. וכמו כן יש לדון בדברים שהמשנה והגמרא אמרו שאין זה צורת אדם, האם בזמנו או בקיאים לדעת מהם אותם דברים, או שצריך לטמא כיון שאין אנו בקיאים. וכדלהלן.

איתא במתני' (כ"א). המפלת כמין דגים וחגבים שקצים ורמשים, אם יש עמהם דם טמאה ואם לאו טהורה. ואמרינן בגמרא (כ"ב) במחלוקת שנויה ודרבנן היא וכו', באי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם קמיפליגי. ונמצא שלרבי יהודה אפילו אין עמה דם טמאה, משום דאי אפשר לפתיחת קבר בלא דם. וכבר נתבאר בסימן קפ"ח שהרמב"ם פוסק כ"ק דרבי יהודה דסבר אפשר לפתיחת קבר בלא דם, וא"כ בזו ס"ל שאם אין עמהם דם טהורה, אבל כל הפוסקים האחרונים חולקים עליו וסוברים דהלכה כרבי יהודה דאמר אי אפשר לפתיחת הקבר

בלא דם, וא"כ בזו סוברים דאפילו אין עמה דם טמאה, אמנם אינה טומאה אלא טומאת נדה ולא טומאת לידה, דלכו"ע דגים וחגבים וכו' אינם נחשבים ולד.

עוד איתא במתני' (כ"א). המפלת כמין בהמה חיה ועוף בין טמאים בין טהורים, אם זכר תשב לזכר, אם נקבה תשב לנקבה, אם אינו ידוע תשב לזכר ולנקבה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים כל שאין בו מצורת האדם אינו ולד. ובגמרא (כ"ג). אמר רבי ירמיה בר אבא אמר רבי יוחנן מצח והגבינים והעינים והלסתות וגבות הזקן עד שיהיו כולם כאחד, רבא אמר חסא מצח והגבין והעין והלסת וגבת הזקן עד שיהיו כולם כאחד. ופסק הרשב"א לשורת הדין כרבא אמר חסא, וכן פסק הטור, אבל הרמב"ם פסק כרבי ירמיה, וכתב עוד אבל הפה והאזניים והאף אע"פ שהן כשל בהמה וחיה הרי זה ולד, ופשוט הוא שלכך מנו אברים אלו לומר דבשאר אברים לא קפדינן כלל.

עוד איתא בגמרא (סג) גופו אדם ופניו תיש ולא כלום, וכן פסק הרמב"ם שאם אין פניו כצורת פני אדם אע"פ ששאר הגוף הוא גוף אדם שלם, וידיו ורגליו ידי אדם, אינו ולד ואין אמו טמאה לידה.

עוד איתא בגמרא (כ"ד): המפלת כמין נחש מהו, אמר לה אמו טהורה. אמרה לו והלא משמך אמרה לי חמותי אמו טמאה, ואמר לה מאיזה טעם, הואיל וגלגל עינו עגול כשל אדם, מתוך דבריה זכר רבי יהושע, שלח לו לרבן גמליאל מפי הורה חנינא. וכן פסק הרמב"ם שהמפלת דמות נחש אמו טמאה לידה, מפני שגלגל עינו עגול כשל אדם. והראב"ד השיג על הרמב"ם שלפי מה שפסק דבעינן צורת פנים כולה כשל אדם, מה יעזור שגלגל עינו כשל אדם, ורבי יהושע שמתמא סובר שא"צ אפילו חצי צורת פנים, ומספיק שדומה לאדם בדבר אחד. וכתב הבית יוסף שדעת הרמב"ם שכיון שמבואר בגמרא שרבן גמליאל ורבי יהושע וחנינא סוברים כן, וחנינא ורבי יהושע הוורו כן למעשה, הכי נקטינן, ואע"פ שבבהמה חיה ועוף בעינן כולה צורה לרבי ירמיה או חצי צורה לרבא, י"ל דנחש שאינו שכיון שגלגל עין של נחש דומה לשל אדם חשוב ולד, משא"כ שאר בהמה חיה ועוף ששום אבר שלהם אינו דומה לשל אדם, ואע"פ שאמרו בגמרא (כ"ג). דבהמה חיה ועוף עיניהם דומים לשל אדם, הרי אמרו הא באוכמא הא בציריא, ונחש איכא למימר דעינו דמי כשל אדם בין באוכמא בין בציריא, ולפיכך חשוב ולד לכלי עלמא. ולפי מה שיבואר להלן בשם הראב"ד, האידינא לדידן היא טמאה לידה לכו"ע.

והראב"ד והרשב"א והרמב"ן שאף שמדאורייתא הכל הולך אחר היכר צורת הפנים, עכשיו שאין אנו בקיאים בצורות, בכלן חוששת לולד ואמו טמאה לידה מספק. וכתב הרשב"א שאם היה נדמה לזכר תשב לזכר, ואם נקבה תשב לנקבה, ואם ספק תשב לזכר ולנקבה, והראב"ד כתב שבכולן טמאה י"ד יום, לפי שאין אנו יודעים לבדוק בין זכר לנקבה אלא אם כן הולד גדול. וכתב המגיד משנה שהרמב"ם סובר שגם בזמן הזה מטהרים כדברי הגמרא, ואין לדברי האוסרים סמך בגמרא כלל, וכתב הבית יוסף שהאוסרים לא סוברים שטמאה מדינא דגמרא, וגם מדברי הרמב"ם אין ראייה להתיר במי שאינו בקי בצורות, ואפשר שהרמב"ם או אדם אחר בזמנו היו בקיאים בצורות, והראב"ד והרמב"ן והרשב"א ידעו בעצמם שלא היו בקיאים בצורות יפה, ולא היה בדורם מי שבקי בצורות, ולכן כתבו שאין מטהרים בשום צורה, וכל שכן לדורות הבאים שבכל יום מתמעטת הידיעה והבקיאות שגם לפי הרמב"ם זה אסור.

עוד איתא בגמרא (כ"א): המפלת חתיכה, רבי בנימין אומר קורעה אם יש בה עצם טמאה לידה, אמר רב חסדא ובחתיכה לבנה. כי אתא זוגא דמן הדיב אייתא מתניתא בידיה, המפלת חתיכה לבנה קורעה אם יש בה עצם טמאה ואם לאו טהורה. וכן פסקו הרשב"א והראב"ד והרמב"ם. ופירש רש"י דטעמא דבעינן שתהיה לבנה, היינו משום שאז הוא מין בשר, והיינו שאז ניכר שזה חתיכת ולד, אבל כשהיא של שאר מראות אף על פי שיש בה עצם לא מוכח שתהא חתיכת ולד, ולפיכך אינה טמאה לידה, והיא בכלל חתיכה שנחלקו בה רבי יהודה ורבנן אם אפשר לפתיחת הקבר בלא דם שנתבאר דינה בסימן קפ"ח. אמנם כתב הרשב"א שיש מי שמורה להחמיר אפילו כשאינה לבנה, לפי שאין אנו בקיאים במראות. וכן פסק הטור, והמגיד משנה כתב שזהו דעת הרמב"ן, ושהיא חומרא יתירה ואין לה שום מקור. וכתב הבית יוסף שבמה שכתב לעיל לענין מפלת בהמה חיה ועוף, יש תשובה גם לדבריו אלה.

עוד איתא בגמרא (כ"ג): **תנו רבנן המפלת גוף אטום אין אמו טמאה לידה, ואיזהו גוף אטום כדי שינטל מן החי וימות, וכמה ינטל מן החי וימות, רבי זכאי אומר עד הארכובה, רבי ינאי אומר עד לנקביו, רבי יוחנן אומר משום רבי יוסי בן יהושע עד מקום טבורו.** ופסק הראב"ד כרבי זכאי, והרמב"ם פוסק כרבי יוחנן, והקשה הבית יוסף שבגמרא (כ"ד): משמע דמאן דאמר הכי לית ליה טריפה אינה חיה, וגם לית ליה ניטל ירך וחללה נבלה, וכיון דקיימא לן דטריפה אינה חיה, וגם קיימא לן דניטל ירך וחללה נבלה, וכן פסק הרמב"ם עצמו, א"כ הכא היה לו לפסוק כרבי זכאי.

עוד איתא בגמרא (כ"ד): **המפלת יד חתוכה ורגל חתוכה** (שיש להם חיתוך אצבעות) **אמו טמאה לידה, ואין חוששין שמא מגוף אטום באה.** והקשה הראב"ד למה צריך חיתוך אצבעות, מאי שנא ממפלת חתיכה לבנה ויש בה עצם שהיא טמאה אע"פ שאינה מחוכתה, ותיריך דהא דבעינן חתוכה לענין קרבן ונאכל הוא, אבל לענין טומאת לידה בכל גווני טמאה. והרשב"א כתב שאין תירוצו מחוור, אלא היינו טעמא דהמפלת תבנית יד ורגל שאינם מחוטים צורתם מוכחת עליהם דמגוף אטום באה, ואין חוששים שמא משפיר מרוקם באה קודם שיהא לה חיתוך אצבעות, דדילמא זמן מועט יש בין ריקומו לחיתוך אצבעותיו ומילתא דלא שכיחא הוא שתפיל באותו זמן מועט ולא חיישינן, אבל חתיכה דעלמא ליכא מידי דמוכח עלה דמגוף אטום באה הילכך כל שיש בה עצם טמאה לידה. ובתורת הבית הקצר כתב הרשב"א שהמפלת יד או רגל שיש להן חיתוך אצבעות הרי זו טמאה לידה, ואם אין להן חיתוך אצבעות אינה חוששת לולד כלל אבל טמאה נדה, ומגדולי המורים הורו שהיא טמאה לידה, מיהו ימי טוהר לא יחייבין לה. והרמב"ם כתב שבאינו חתוך אין אמו טמאה לידה, ובחתוך טמאה. והטור מטמא ולא חילק בין חתוך לשאינו חתוך, ומבואר דס"ל כהראב"ד הנ"ל.

עוד איתא בגמרא (כ"ג): **אמר רבא ושמו נקוב אמו טמאה, ושמו אטום** (-סתום) **אמו טהורה** (מטומאת לידה, לפי שאינו ראוי לחיות, וכל שנברא בענין שאינו ראוי לבריית נשמה אין אמו טמאה לידה דלאו ולד הוא). ולענין ושמו נקוב כתב הרשב"א דטעמא דטמאה דשמא ניקב הושט אחרי הלידה, ונמצא שהיה ראוי לבריית נשמה, אי נמי ניקב מתחילתו, ואף שטריפה אינה חיה, היה ראוי לחיות פחות מעט מ"ב חודש. וצ"ע למה הרמב"ם לא הזכיר דין זה.

עוד איתא בגמרא (שם) **נברא בעין אחת ובירך אחד, אמו טמאה לידה, באמצע אמו טהורה.** וכן פסקה הרמב"ם, ומפרש הטעם שכשהוא מן הצד הרי הוא כחצי אדם, וכשהוא באמצע הרי זה בריה אחרת. והרשב"א כתב דאית דגרסי איפכא, ולפיכך פסק דבין בזו ובין בזו טמאה לידה מספק.

עוד איתא בגמרא (כ"ד): **המפלת כמין הלילית אמו טמאה לידה, ולד הוא אלא שיש לו כנפים.** וכן פסק הרמב"ם.

עוד איתא בגמרא (כ"ד): **אמר רבי יוחנן המפלת כמין אפקותא דדיקלא** (- שהדקל למטה יחיד ומתפצל מלמעלה, כך היו ידיו ורגליו על כתפו ומלמטה הוא בלא צורה) **אמו טהורה.** והרמב"ם לא הזכיר דין זה, ואפשר שהוא מפרש דאפקותא דדיקלא היינו בריית ראש שאין בה חיתוך אברים, כמו הדקל שהצד התחתון שבו עב ואין בו פיצולים, ולפי זה דברי הגמרא הם בכלל מה שכתב שאם הפילה בריית ראש שאינו חתוך אין אמו טמאה לידה.

עוד איתא בגמרא (שם) **איתמר המפלת ופניו ממוסמסים** (-מעוקים), **רבי יוחנן אמר אמו טמאה לידה, וריש לקיש אמר אמו טהורה.** אמר רב פפי בפניו ממוסמסים כולי עלמא לא פליגי דטמאה, כי פליגי בפניו טוחות (- שאין חוטמו בולט ואין צורתו ניכרת), **ואיפכא איתמר רבי יוחנן אמר טהורה וריש לקיש אמר טמאה.** ומשמע דהלכה כרבי יוחנן, וכן פסקו הרמב"ם והרשב"א מעיקר הדין.

עוד איתא בגמרא (שם) **איתמר המפלת בריה שיש לה ב' גבין וב' שדראות, אמר רב באשה אינו ולד, ושמואל אמר באשה ולד.** ולהלן בגמרא (כ"ד): **רבי ירמיה בר אבא סבר למעבד עובדא כשמואל להחמיר, אמר ליה רב מאי דעתך לחומר, חומר דאתי לידי קולא היא, דקיהבת לה ימי טוהר, עביד מיהא כוותיה דרב, דקיימא לן הלכתא כרב באיסורי בין לקולא בין לחומר.** ולגבי פניו טוחות איתא (כ"ד): **בני רבי חייא נפוק לקרייתא, אתו לקמי דאבוהון, אמר כלום בא מעשה לידכם, אמרו לו בא לפנינו פניו**

טוחות וטמאנוהו, אמר צאו וטהרו מה שטמאתם, מאי דעתיכו לחומר **חומר דאתי לידי קולא היא דקיהביתו לה ימי טוהר.** וכתב הרשב"א בשם מקצת רבוותא שמה שהגמרא אומרת שזה חומר דאתי לידי קולא היינו לדינא דגמרא דבקיאיין טפי, אבל אנן דלא בקיאיין בכולהו אמו טמאה לידה, ואפילו בפניו טוחות וביש לו ב' גבין וב' שדראות ובגולגלתו אטומה או שגופו אטום מטמאים אותה לחומר. וכן דעת הטור שכתב דגם בושט אטום טמאה לידה, דמזה נלמד לגוף אטום וגולגולת אטומה. וכתב הראב"ד דכל הנך דאמרינן בגמרא נברא בעין א' ובירך א' באמצע אמו טהורה, אטום אמו טהורה, ופניו ממוסמסין ופניו טוחות וגולגלתו אטומה וכמין אפקותא דדיקלא ושיש לו ב' גבין וב' שדראות, בכלן טמאה י"ד יום, לפי שאין בקיאיין בצורות הללו, וצריכה ג"כ ז' נקיים, דא"א לפתיחת הקבר בלא דם, אמנם בגוף אטום אדם יכול לעמוד עליו, שאם אין לו צורת איברים והוא ניכר שלא נחתכו ממנו איבריו אלא שכך היה שלם, אין אמו טמאה לידה, ואפילו הוא בן ט', אבל טומאת נדה מיהא אית לה.

המפלת שפיר

איתא במתני' (כ"ד): **המפלת שפיר מלא מים מלא דם מלא גוונים** (-גוונים) **אינה חוששת לולד, ואם היה מרוקם תשב לזכר ולנקבה.** ומפרש בברייתא בגמרא (כ"ה): **כי צד בודקים אותו לידע אם הוא מרוקם, ואין יודעים אם הוא זכר או נקיבה.** עוד איתא בגמרא (שם) **המפלת שפיר שאינו מרוקם, ר' יהושע אומר ולד, וחכמים אומרים אינו ולד. אמר ר"ש בן לקיש משום ר' אושעיא מחלוקת בעכור, אבל בצלול דברי הכל אינו ולד. ור' יהושע בן לוי אמר בצלול מחלוקת. איבעיא להו בצלול מחלוקת אבל בעכור דברי הכל ולד, או דלמא בין בזה ובין בזה מחלוקת.** ולהלן בגמרא (שם) **אמר ליה רב חנינא בר שלמיא לרב מר כמאן ס"ל, אמר ליה אחת זו ואחת זו אינה חוששת, ושמואל אמר אחת זו ואחת זו חוששת, ואודא שמואל לטעמיה דכי אתא רב דימי אמר מעולם לא דכו שפיר בנהרדעא לבר מההוא שפירא דאתא לקמיה דשמואל ומתח ליה חוטם השערה וחזייה מהאי גיסא אמר אם איתא דולד הוה לא הוה זיג כולי האי.** ופסק הרמב"ם כרב. אבל הרשב"א כתב דמדבעי בגמרא (כ"ד): **אמתניתין מלא גוונים ליחוש שמא ולד היה ונימוח, אמר רבא מלא תנן ואם איתא דאתמוחי אתמח מחסר הוה חסר, ורב מתנא אמר גוונים** (-מלשון גוונים) **ואם איתא דאתמוחי אתמח כולי בחד גוונא הוה קאי, מבואר שאם אינו מלא טמאה כדרבא, ואפילו במלא אי קאי גוון אחד ולא קאי גוונים טמאה כדרב מתנא, דרבא ורב מתנא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, וכיון שאין אנו בקיאים בהא מלא גוונים טמאה ואפילו מלא דם ואפילו מלא מים, ומלא בשר בין עכור בין צלול טמאה כשמואל, ואף על גב דקיימא לן כרב באיסורי, כיון דעבד בה שמואל עובדא ולא טיהרו מעולם שפיר בנהרדעא, הכי קיימא לן, דמעשה רב עדיף (ס"ה):** והמגיד משנה כתב שאין אומרים מעשה רב במי שהחמיר כפי דעתו, שהרי שאל לו הלכה למעשה. וכתב הבית יוסף שהרשב"א סובר שמשמע מהגמרא שכך נהגו בנהרדעא מימי קדם אף קודם שבא שמואל, וגם כל זמן שלא אמר בפירוש ששואל למעשה לא חשיב ששאל הלכה למעשה, כדאיתא בגמרא (ב"ב ק"ל): **אמר ליה רבי אסי לרבי יוחנן כי אמר לן מר הלכה נעביד מעשה, אמר ליה לא תעבידו עד דאמינא הלכה למעשה.** וכתב הרב המגיד שהרמב"ן סובר כהרשב"א דבכל גווני חוששת לולד.

המפלת שליא - איתא במתני' (כ"ד): **המפלת סנדל או שליא תשב לזכר ולנקבה, ומפרש במתניתין (כ"ו): לא שהשליא ולד אלא שאין שליא שאין עמה ולד.** ואמרינן בברייתא בגמרא **שליא תחלתה דומה לחוטם של ערב, סופה דומה כתורמוס, וחלולה כחצוצרת, רבן שמעון בן גמליאל אומר שליא דומה כקורקבן של תרנגולים ואין שליא פחותה מטפח.** ופסק כן הרמב"ם. אבל הרשב"א כתב דהשתא דלא בקיאיין בכולהו מטמאין לה משום לידה ותשב שבועיים כנקבה, וכ"כ המגיד משנה בשם הרמב"ן שבזמן הזה אפילו פחותה מטפח מטמאים אותה, כדי שלא יבוא הדבר לכלל טעות, וכ"כ הרא"ש והטור, וכבר נתבאר שמשפסק צריכה לישב י"ד ימי טומאה, שמא נקיבה היא.

פסקי ההלכה

המפלת כמין בהמה חיה ועוף או כמין דגים וחגבים ושקצים ורמשים, וכל צורת ולד או שפיר או שליא או חתיכה שקרעוה ויש בה עצם, עכשיו שאין אנו בקיאיין

פסק ההלכה - יצאה השליא תחילה, אין תולין אותה בולד זכר שתלד אחר כך, אפילו הוא בן קיימא, וחוששת לשליא ליתן לה ימי טומאה של נקבה.

סעיף ו'

שליא שיצאה ללא ולד

איתא בגמרא (בבא קמא י"א.) **אמר עולא אמר רבי אלעזר שליא שיצאה מקצתה ביום ראשון ומקצתה ביום שני מונין לה מן הראשון.** ומסקנת הגמרא **לחוש חוששת מימי לא מניא אלא לשני, מאי קמ"ל דאין מקצת שליא בלא ולד.** והיינו שאשה שיצאה לה שליא בשני ימים, טמאה טומאת לידה כבר מהיום הראשון אפילו אם לא יצא דם, דכיון שאין מקצת שליא בלא ולד חוששים שרוב הולד יצא באותו מקצת, וכשיצא הרוב הוי כילוד, אבל אינה מונה ימי טומאת לידה אלא מהיום השני, דשמא לא יצא רוב הולד עד היום השני.

פסק ההלכה - יצאה מקצת שליא ביום ראשון, ולא נגמרה יציאתה עד יום ב', חוששת מיום ראשון, אבל אינה מונה אלא מיום שני.

סעיף ז'

שליא שיצאה עם ולד כמין בהמה חיה ועוף

איתא בברייתא (כ"ו.) **המפלת מין בהמה חיה ועוף ושליא עמה, בזמן שהשליא קשורה עמה אין חוששין לולד אחר, אין שליא קשורה עמה חוששין לולד אחר, הריני מטיל עליהן חומר שני ולדות, שאני אומר שמא נמוח שפיר של שליא, ונמוח שליא של שפיר.** ונ"מ דהיכא שהולד הנדמה לבהמה חיה ועוף הוא זכר, שצריכה למנות י"ד ימי טומאה שמא השליא היא של נקיבה, וכן נ"מ היכא שהשליא יצאה יום או יומים אחרי הלידה, שמונים שבועיים מיום יציאת השליא.

פסק ההלכה - המפלת דמות בהמה חיה ועוף ושליא קשורה בה, אינה חוששת לולד אחר, ואם אינה קשורה בה חוששת לולד אחר, ואף על פי שהולד הנדמה זכר, חוששין ליתן לה ימי טומאה של נקבה בשביל השליא. וכתב הש"ך שלדידן שאין אנו בקיאים, לעולם נותנים לה ימי טומאה של נקיבה.

סעיף ח'

איתא במתני' (כ"ח.) **המפלת מומטום ואנדרוגינוס תשב לזכר ולנקבה.** וטעם הדבר הוא מפני שהם ספק זכר ספק נקיבה.

פסק ההלכה - היולדת טומטום או אנדרוגינוס, נותנין לה ימי טומאה של נקבה.

סעיף ט'

איתא בגמרא (כ"ט.) **אמר רבי יהושע בן לוי האשה שעברה בנהר והפילה, מביאה קרבן ונאכל, הלך אחר רוב נשים ורוב נשים ולד מעליא ילדן. תנן הפילה ואין ידוע מה הפילה תשב לזכר ולנדה. מחני' בשלא הוחזק עובר.**

והנה בזמן הגמרא היה נ"מ במה שיושבת לזכר, שאין לה ימי טומאה דזכר אלא דנקיבה, ונ"מ במה שיושבת לנדה, שהיא מקולקלת למחלקים בין ימי נדה לימי זיבה, אבל בזמננו שאין נוהגים התר בימי טוהר, וכל ראייה נותנים לה טומאת זיבה, די לומר שהיא טמאה כנקיבה.

פסק ההלכה - הרגישה שהפילה ואינה יודעת מה, אפילו לא היתה בחזקת מעוברת הרי זו טמאה לידה, וחוששת שמא נקיבה היתה.

בצורות, חוששת לולד, ואם כלו ז' נקיים בתוך י"ד יום, אם טבלה קודם ליל ט"ו לא עלתה לה טבילה. וכתב הש"ך שצריכה ז' נקיים אחר י"ד יום כמו שנתבאר בסעיף א' (וכתב החתם סופר שיש בש"ך טעות סופר, דדבר פשוט שהז' נקיים יכולים להיות מכלל הי"ד יום), ומ"מ נראה שבעל נפש יחמיר לפרוש ממנה ליל מ"א וליל פ"א, משום ספק זכר או נקיבה.

כתב במעיל צדקה שחתיכה שאין בה עצם אינה מטמאה, ועיי"ש הסימן להבחין בין שפיר לחתיכה, ולבסוף כתב בשם מורו הגאון מהר"א ברודא שפקפק בזה ודעתו להחמיר בזה. ובסדרי טהרה כתב שאין לחוש לדבריו, דטבלה דעתו נגד כל הפוסקים דס"ל שאם אין בחתיכה עצם אין לחוש לולד.

אשה שילדה זכר בשינויים גדולים דמות אדם ודמות חיה, היה מורה שצידד להתיר לסבב לו מיתה פן יהיה לפוקה ולמכשול, מפני שאמרו חכמים (נדה כ"ב) כל שאינו מצורת אדם אינו ולד, והביא עוד הרבה טעמים, ובתשובה מזה השיג עליו דמה שאינו ולד נאמר דווקא לענין שאין אמו טמאה לידה, אבל לא לענין לסבב לו מיתה, וחלילה לשום אדם לשלוח יד לפגוע או לסבב סיבה וגרמא ע"י רעב וכדומה להמית הולד הזה ובכלל שפיכות דמים הוא.

טומאת לידה במפלת שליא

שבזמן הלידה יוצאת מן האשה גם השליא של הולד, ובאופן זה יציאת השליא נחשבת כחלק מהלידה, ואין טומאה נוספת מחמת יציאת השליא, אולם יש לדון מה הדין כאשר השליא יצאה כמה ימים אחרי הלידה, או לפני הלידה, או שיצאה רק שליא, מתי אנו תולים את השליא בלידה ולא מטמאים מחמת השליא, ומתי אנו חוששים ששליא זו יש בה ולד שאין אנו יודעים אם הוא זכר או נקיבה וממילא יש לטמא את האשה י"ד יום כמו בלידת נקיבה.

סעיף ד'

שליא שיצאה אחרי הלידה

איתא בגמרא (כ"ז.) **אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מעשה ותלו את השליא בולד עד כ"ג יום.** וכן פסקו הראשונים.

ומה שכתב הרמב"ם שאפילו אחרי כ"ג יום תולים את השליא בולד, כוונתו שמחשבים את הכ"ג יום מלבד יום יציאת השליא, וזו כוונת הגמרא **אמר ליה רב יוסף עד כ"ד אמרת לן,** דע"כ אינו מוסיף על כ"ג אלא יום אחד, דאם אתה אומר שנים אני אומר שלשה או מאה ואין לו גבול, דמהאי טעמא אמרינן בגמרא (רי"ה ד:) תפסת מועט תפסת.

עוד בגמרא (כ"ח.) **אמר רב יוסף בריה דרב מנשיא מדויל לשמואל משמיה דרב, אין תולין את השליא אלא בדבר של קיימא.** שילינהו שמואל לכולהו תלמידי דרב ואמרו הכי. ואף שרש"י מפרש שהכוונה שהפילה דבר שכיוצא בו מתקיים אם היו חדשיו כלים, למעוטי אם הפילה דבר שאינו ראוי לבריית נשמה, כגון גוף אטום, שאר הראשונים אומרים שבכל נפל לא תולים, דטעם הדבר שתולים בולד כתבו הרשב"א והרמב"ם שאומרים שהולד קרע את השליא ויצא, ורק בולד חי שייך לומר כך.

והיכא שהפילה שליא ואין תולים בולד נותנים לה ימי טומאה של נקיבה, דכיון דחיישינן לולד חיישינן שמא נקבה היתה, וכדתנן (כ"ד:) המפלת סנדל או שליא תשב לזכר ולנקבה.

פסק ההלכה - ילדה ולד חי ואחר כך הפילה שליא, אינה חוששת לולד אחר, אלא תולה אותה בולד שילדה כבר, עד כ"ג יום (לא כולל יום יציאת השליא. ש"ך), אבל אם הפילה נפל תחלה, אין תולין בו השליא שהפילה אחר כך, וחוששת לשליא ליתן לה ימי טומאה של נקבה.

סעיף ה'

שליא שיצאה לפני הלידה

איתא בגמרא (כ"ז.) **לא אמרו תולין אלא בשליא הבאה אחר הולד.** וכתב הרשב"א דטעמא משום שכשבא הולד קודם אמרינן שהוא קרע את השליא ויצא, אבל כשיצאה השליא לפני הולד ליכא למימר הכי.

אם הוציא העובר את ידו (או רגלו. ש"ך) והחזירה, אמו טמאה לידה.

היתה מקשה לילד ושמעה קולו של ולד חשוב כילוד, שאי אפשר שלא הוציא ראשו חוץ לפרוזדור.

אשה שישבה על המשבר ופסקו החבלים והצירים, כתב בנחלת שבעה שהיא צריכה שבעה נקיים, דאמרינן בשבת מאימתי מחללין עליה שבת משעת פתיחת הקבר, מאימתי פתיחת הקבר משעה שישבה על המשבר, וא"א לפתיחת הקבר בלא דם. ובחוות דעת חולק וסובר שהיא מותרת, וכ"כ בספר כרתי ופולתי ובסדרי טהרה אלא שהם כתבו שבמקום שנהגו איסור לא ישנו, וגם הנודע ביהודה והתשובה מאהבה והחתם סופר מתיירים, ומוסיף החתם סופר שאף המנהג שהעידו נשי פולין לפני בעל נחלת שבעה אינו אלא בסתם, אבל אם בדקוה המילדות ומצאו הפתח סגור אפילו מנהג ליכא.

איש ואשה שהיו במיטה, והאשה מעוברת והיתה ישינה, והאיש היה ניעור ושמע קול העובר בוכה במעי אמו, הורה הנודע ביהודה שהאשה טמאה י"ד יום, ולא אמרינן שאילו יצאה ראשו אגב צערה היתה מתעוררת כדאיתא בנדה ג', דהכא כיון שרוב ולדות אינם בוכים קודם הוצאת הראש מידי ספיקא לא נפקא, ולא אמרינן דהוי ספק ספיקא, דשמא זכר הוא ושמא לא הוציא ראשו, דהכא לא מהני ס"ס.

סעיף י"ג

היולדת תאומים ושהה ולד אחר חבירו, כגון האחד קודם שקיעת החמה והאחר אחר שקיעת החמה, משיצא הראשון טמאה לידה, ומונים ימי טומאה משיצא האחרון, ואם הראשון ניכר שהוא זכר והשני ניכר שהוא נקבה, או שאינו ניכר שני זה אם הוא זכר או נקבה, מונה משיצא השני ימי טומאה לנקבה.

סעיף י"ד

איתא במתני' (מ.) **יוצא דופן אין יושבים עליו ימי טומאה וימי טהרה. רבי שמעון אומר הרי הוא כילוד.** ובגמרא **מאי טעמייהו דרבנן, אומר קרא "אשה כי תזריע וילדה זכר" עד שתלד ממקום שמזרעת.** עוד בגמרא (מ"א:) **ר' יוחנן אף לדברי המטמא בדם מטהר באשה. ואזא ר' יוחנן לטעמיה, דאמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי מנין שאין אשה טמאה עד שיצא מדוה דרך ערותה, שנאמר "ואיש אשר ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה את מקורה הערה" מלמד שאין אשה טמאה עד שיצא מדוה דרך ערותה.**

פסק ההלכה - יוצא דופן, אם לא יצא דם אלא דרך דופן, אמו טהורה מטומאת לידה נדה וזיבה.

הדש

גיתן להשיג שוב את הסט 'תמצית הש"ס' על כל הש"ס (ללא תוס', ורש"י חלקי) במחיר 120 ₪.

בנוסף יצאו לאור מחדש כל חוברות תמצית משנה ברורה, 6 חלקים ב6 חוברות, עלות כל חוברת 10 ₪, סט 50 ₪.

וכן גיתן להשיג את סיכומי תמצית ההלכה (עם טור וב"י שו"ע ונושאי כלים) על הלכות שבת, מועדים, ונדה.

לפרטים 052-7692282

קיבלת תועלת מהגליון?

באפשרותך לזכות לזמנים נוספים!

גיתן לתרום בנדירים פלוס קופת 'תמצית'

ממתי הולד נחשב כילוד

איתא במתני' (כ"ח.) **יצא מחותך או מסורס** (דרך מרגלותיו), **משיצא רובו הרי הוא כילוד, יצא כדרכו, עד שיצא רוב ראשו, איזהו רוב ראשו, משיצא פדחתו.** ובגמרא (כ"ט.) **אמר רבי אלעזר אפילו הראש עמהם** (והיינו במחותך), **ורבי יוחנן אמר לא שנו אלא שאין הראש עמהם, אבל הראש עמהם הראש פומר.**

הרמב"ם והרשב"א פסקו כרבי יוחנן, אלא שהרשב"א סובר שרבי יוחנן מדבר אפילו כשיצא רוב הראש, והרמב"ם סובר שרבי יוחנן מדבר דווקא כשיצא כל הראש.

עוד כתב הרמב"ם שמשציצה רוב פדחתו הוא כילוד, והבית יוסף דן בדבריו מה מקורו לומר כך, ובבדק הבית הביא שמצא רמב"ם מוגה שנמחקה ממנו תיבת רוב.

עוד איתא בגמרא (מ"ב.) **ההוא דאתא לקמיה דרבא, אמר ליה מהו למימהל בשבתא, וכו', אמר ליה אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה, אמר ליה שמעתיא דצויץ** (בכה) **אפניא דמעלי שבתא, ולא איתיליד עד יומא דשבתא, א"ל האי הוציא ראשו חוץ לפרוזדור הוה, והוי מילה שלא בזמנה ולא דחיא שבת.**

עוד איתא בגמרא (כ"ח.) **אמר רב הונא הוציא עובר את ידו והחזירה, אמו טמאה לידה, שנאמר "ויהי בלדתה ויתן יד".** ומסקנת הגמרא **לחוש חוששת מדרבנן, ימי טהרה לא יחיבין לה עד דנפיק רוביה.**

והקשה הרשב"א מה נ"מ בחשש זה, והרי בלאו הכי טמאה נדה משום שאין פתיחת הקבר אפילו לאברים בלא דם, כדברי יהודה (כ"א.). ותירץ דנ"מ היכא שהוציא ידו והחזירה ולא ילדה עד אחר שבועיים, דאי משום נדה דיה שבעה, והשתא מטמאין לה שבועיים משום לידה ומשום ספק נקבה. עוד כתב הרשב"א שמסתבר שרק יציאת יד נחשבת לידה, ולא יציאת רגל, דיד כתיב, ויש מרבוותא שאמרו אפילו במפלת לאברים משהפילה אבר אחד טמאה לידה מדבריהם, ומצטרפים האברים לרוב לדאורייתא, וראוי להחמיר כדבריהם. והטור סתם כדברי המחמירים, וכן מבואר ברמב"ן, וכן נראה מהירושלמי.

פסק ההלכה

נחתך הולד במעיה ויצא אבר אבר, בין שיצא על סדר האברים כגון שיצא הרגל ואחריה השוק ואחריה הירך, בין שיצא שלא על הסדר, אינה טמאה לידה עד שיצא רובו, (והיינו שמדאורייתא אין לה טומאת לידה, אבל מדרבנן טמאה אפילו כשיצא אבר אחד, וכן טמאה מדאורייתא בגלל שא"א לפתיחת הקבר בלא דם. ש"ך.) ואם יצא ראשו כולו כאחד, הרי זה כרובו.

ואם לא נתחתך, ויצא כדרכו, משתצא פדחתו (ולפי מה שיישב הבית יוסף את דעת הרמב"ם אפילו ברוב פדחתו הוי כילוד, וכ"כ הטור. ש"ך), הרי זה כילוד, אע"פ שנחתך אחר כך. וא"צ שיצא לחוץ ממש, אלא אפילו משיצא חוץ לפרוזדור הדין כנ"ל.

סיכומי 'תמצית'

גיתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית החודשיים על הדף היומי / משנה ברורה וגוסר (לפי סדר הדף היומי בהלכה).

- **בנקודות ההפצה**

- **במייל 7692282@gmail.com**

בנוסף גיתן לקבל במייל סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר. וכן סיכומים לפי סדר הלימוד של: העמוד היומי, חבורת ש"ס, קנין ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה, תרי דף, אורייתא, אהבת שלום, ומפעל הש"ס. הסיכומים מיועדים לחזרה בלבד ואין לסמוך להלכה.